

4 3688 / 7-11-57

ΕΛΟΣ

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΑΘΗΚΗ

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

“ΖΗΤΕ ΜΕΣΑ ΣΑΣ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΠΟΥ ΣΑΣ
ΕΔΩΚΕ Η ΕΛΛΑΔΑ, ΔΟΥΛΕΥΕΤΕ ΜΕΡΑ ΝΥΧΤΑ...”

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Με τελευταίαν ύποθήκην πρὸς τοὺς συμπατριώτας του μοιάζει εἰς τόνον καὶ εἰς περιεχόμενον ἡ μελέτη αὐτὴ τοῦ Νίκου Καζαντζάκη. Ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον μὲ τὰ γενικώτερα συμπεράσματα ἀπὸ τὸ ἀνεκδότον ταξιδωτικὸν ἔργον τοῦ «Πελοπόννησος».

“Ἐκλεισε ὁ κύκλος, ἔκαμε τὸ γύρο τῆς ἡματιᾶς, χάριξε λίγο Ἑλλάδα. Βουνά, πευκα, καρπερές πεδιάδες, πολιτείες, χωριά, ἄνθρωποι, κουβέντες, ὅλα τώρα ξανάρχονται στὸ νοῦ, ἀνάκατα, ἀνυπόμονα καὶ ζητοῦν νὰ καταχθῶν σ’ ἕνα σύνολο, νὰ ὀργανωθοῦν καὶ νὰ πάρουν νόημα. Σὰ νὰ μὴ εἶναι τὸ ταξίδι ἀφιλόκερδη χαρὰ τοῦ ματιοῦ, σεργιάνι τοῦ κορμιοῦ, παρὰ ψυχικὴ καὶ νοητικὴ ἐξόρμησις κ’ ἔρευνα.

Ἡ γαλήνια ματιὰ πού ἀρκεῖται στὸ θέαμα, στὴν πολὺχρωμὴ πολυκίνητη αἰσθητικὴ ἐπιφάνεια, δὲν εἶναι παρὰ τοῦ καιροῦ μας. Σήμερα θέλουμε νὰ σκίσουμε τὸ πέπλο, ἄς εἶναι κ’ ὠραῖος, νὰ δοῦμε τὴν πραγματικότητα πού κρύβεται πίσω καὶ νὰ τῆς ζητήσουμε ὁ λόγο. “Ἄδικος μὰς φαίνεται σήμερα ὁ κόσμος, κατώτερος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία ἐνὸς τίμιου ἀνθρώπου” θέλουμε νὰ φέρουμε σὲ στενὴ πιστὴ ἀναπόκριση τὴν πραγματικότητα μετὰ τὴν καρδιά μας καὶ νὰ δημιουργήσουμε νέα ἰσορροπία. Καὶ τότε πιά ἡ καινούρια πού θ’ ἀποκρυσταλλωθεῖ ἐπιφάνεια, γιὰ κάμποσο καιρὸ, δὲ θὰ κρύβει μεγάλες ἀντίφασες, θὰ ἔλθῃ ἡ λεγόμενη ἰσορροπημένη κλασικὴ ἐποχὴ. Ἡ ματιὰ τότε θὰ μπορεῖ, ταξιδεύοντας, νὰ κοιτάξῃ γαλήνια τὸν κόσμον. Μὰ ὡς τότε ἄς ταξιδεύουμε ἐρευνώντας, σκίζοντας τὸν πέπλο, πονώντας.

Τὸ ταξίδι ἀνανεώνει τὸ μάτι καὶ τὸ αὐτί, καὶ πράγματα χιλιόδοξα, χιλιόεπιτωμένα σὲ ἐπιφάνειαν σὰν τὰ βλέπει καὶ τ’ ἀκούει γιὰ πρώτη φορά. Στὶς πολιτείες καὶ στὰ χωριά τῆς Πελοποννήσου σὰ νὰ χάριξε τώρα γιὰ πρώτη φορά τὶς φυσιογνωμίες, τὶς χειρονομίες, τὶς μορφὲς τῶν ἀνθρώπων τῆς ράτσας μῶς. Καὶ γεμίσε ἡ ὄψη ἀπὸ μικρὰ γοργοκίνητα μάτια, ἀπὸ κιτρινωπὲς θερμασμένους ὄψεις ἀπὸ κινήματα ὅλο ζωντάνια, γρηγοράδα κ’ ἀπληστία. Καὶ ξαφνικὰ στὶς ταβέρνες, στὰ πανηγύρια, στὶς σκόλες, ἅμα πιοῦν λίγο οἱ γεμάτοι λογικὴ καὶ συμφεροντολογία ἐμποράκοι καὶ χωριατάδες ξεσποῦν σὲ μελαγχολικοὺς ἀνατολιτικούς ἀμανέδες, σ’ ἕνα ἄχτι ἀπροσδόκητο, ξεσκεπάζουν μιὰ ψυχὴ τέλεια διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ξεμέθυστη καθημερινὴ ἀρπαχτικὴ ψυχὴ τους. Πλοῦτο μεγάλο μακρινὴ νοσταλγία, μεράκι...

Ὁ Διγενὴς, ἀπὸ πατέρα ἀνατολιτὴ καὶ μάνα ἑλληνοπούλα, εἶναι, τὸ νοιώθει, ὁ συμβολικὸς ἥρωας τῆς ράτσας. Κ’ ἀνησυχίες γεννιοῦνται μέσα σου, προβλήματα δύσκολα κ’ ἐλπίδες ἀπόκοτες. “Ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ λαοὶ ἦταν μίγμα ἀπὸ ποικιλότερες γεροντικὲς καὶ νεαρὲς φυλές, εὐρωπαϊκὲς κ’ ἀνατολιτικὲς, ὅμοια κ’ ὁ σύγχρονος δικὸς μας λαός: Σλαῶν, Ἀρβανίτες, Φράγκοι, Ἀραβες, Τούρκοι. Νέο χαρμάνι. Νὰ γιατί δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς εἴμαστε παλιὰ γερασμένη ράτσα. Εἴμαστε καινούρια, βράζουν ἀκόμα τὰ αἷματά, μῦστος ἀκαταστάλαχτος.

Μὰ γεροντοδεῖχνουμε γιὰτὶ μιὰ ἔμμονη δικαιολογημένη ἰδέα μὰς γυρίζει τὰ μάτια πρὸς τὰ πίσω, μὰς ἐρεθίζει μὲ μεγάλες θύμψεις, μὰς κάνει ν’ ἀσχολώμαστε καὶ νὰ ζοῦμε πολὺ μὲ τὰ περασμένα, σὰ νὰ εἴμαστε γέρικη ράτσα. Ἡ ἔμμονη αὐτὴ ἰδέα ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος κ’ αὐτὴ στροβιλίζει ἐντὸς τρυφῆς τῆς κ’ ἀφομοιώνει τὰ ξένα αἷματα.

Κοιτάζω τοὺς ἐμπόρους, τοὺς χωριάτες, τοὺς νοικοκυραίους καὶ τὶς γυναῖκες τους, τὰ φερσίματά τους, πῶς δροῦν καὶ ἀντιδρῶν καὶ μάχομαι νὰ ξεχωρίσω τὰ δυὸ μεγάλα ρέματα πού ἀποτελοῦν τὴν διγενὴ ψυχὴ τοῦ νεοἑλληνα. Καὶ νὰ βρῶ μὲ λαχτάρια ἂν κατόρθωσαν πουθενὰ νὰ φτάσουν ἐντὸς τῆς σύνθεσης. “Ἔτσι, κοιτάζοντας τὸν ἀργολικὸ κάμπο, ἀνεβαίνω πρὸς τὴν Κόρινθο

κ’ ἀραδιάζω στὸ νοῦ μου τὶς κύριες ἰδιότητες τοῦ ἀρχαίου, ἄς τὸν ποῦμε, «προγόνου»: Ἀγάπη τῆς ζωῆς, ἤραμο ἀντίκρουσμα τοῦ θανάτου, καλλιέργεια τοῦ κορμιοῦ, ἀρμονία νοῦ καὶ σάρκας, ἀγάπη τῆς λευτεριάς, χαρούμενο ρίζωμα ἐντὸς τῆς γῆς, χωρὶς λαχτάρια ἄλλου καλῆτερου τάχα κόσμου. Κ’ ὕστερα, ἀραδιάζω ἀντικρυνὰ τὶς ἰδιότητες τοῦ ἄλλου προγόνου, τοῦ βυζαντινοῦ κ’ ἀνατολιτῆ: Θεοκρατία, ἀπολυταρχία, φεουδαρχία, ἀβδία τῆς ζωῆς, ματαιότητα ἀπαισιοδοξία, μυστικισμὸς περιφρονεῖ τὴ γῆς καὶ θέλει νὰ φύγῃ λαχταρώντας καλῆτερο, αἰωνιότερο κόσμον.

Τί πήρε ἀπὸ τὸν πατέρα του, τί ἀπὸ τὴ μάνα του ὁ διγενὴς νεοἑλληνας; Ψάχνουμε νὰ βροῦμε τὴ νέα ψυχὴ μας στὰ δημοτικὰ τραγούδια, στοὺς χορούς, στὰ κινήματα, ἐντὸς μουσικῆς, ἐντὸς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, ἐντὸς συνήθειες ἐντὸς γιορτῆς, ἐντὸς παροιμιῆς, ἐντὸς γλώσσας μας καὶ βλέπουμε τὰ δυὸ ρέματα, τὸ ντόπιο ἑλληνικὸ καὶ τὸ ἀνατολιτικὸ, πότε νὰ τρέχουν παράλληλα χωρὶς νὰ σμίγουν, πότε νὰ σμίγουν καὶ νὰ παλεύουν λυσσασμένα καὶ σπάνια ἀκόμα νὰ ἔχουν φτώσει σὲ ὀργανικὴ ἔνωσι. Ὁ νεοἑλληνας ἀγαπάει τὴ ζωὴ του, φοβάται τὸ θάνατο, ἀγαπάει τὴν πατρίδα καὶ συνάμα εἶναι παθολογικὰ ἀτομικιστὴς, κολακεύει ὁ βυζαντινὸς τὸν ἀνώτερο, τυραννεῖ ὁ ἀγῶς τὸν κατώτερο καὶ συνάμα μπορεῖ νὰ σκοτωθεῖ γιὰ τὸ φιλότιμο. Εἶναι ἐξυμνος καὶ ἄσθετος χωρὶς μεταφυσικὴ ἀγωνία καὶ συνάμα ὄταν ἀρχίσει νὰ τραγουδᾷ μιὰ πίκρα παγκόσμια πετιέται ἀπὸ τ’ ἀνατολιτικὰ σωθικά του, σπάζει τὴν κρούστα τῆς ἑλληνικῆς

λογικῆς κ’ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ σπλάχνα του ὅλο μυστήριο καὶ σκοτάδι ἢ Ἀνατολή.

Περπατᾷ ἐντὸς Ἑλλάδα κ’ ὅπου σταθεῖς ἀνησυχὲς ὅλο ὑπόφωτα φυσιογνωμίες σὲ περικυκλωθῶν. Τὰ αἷματά μας θαρρεῖς καὶ θυμοῦνται ἀκόμα τοὺς ἀγγιχοὺς γενίτσαρους πού περιώδευσαν τὰ χωριά καὶ κάνασαν τὸ παιδομάζωμα ἢ τοὺς κοτσαμπάσπιδες πού μάζευαν τὸ χαράτσι. “Ἐνας ξένος φαντάζει πάντα σὰ μιὰ παρούσια ἐπικίνδυνη, ὑπόπητη καὶ πρέπει γρήγορα νὰ μάθουν ποῖος εἶναι, τί σκοποὺς ἔχει καὶ νὰ λάβουν τὰ μέτρα τους. Ὑστερα ἀπὸ αἰῶνες τὸ αἷμα θυμάται κ’ ἡ ἀνησυχία δὲν ἔσθυσε. Πρέπει νὰ περάσει λίγο διάστημα, κάποτε δευτερόλεπτα, κάποτε μέρες, γιὰ νὰ νικηθεῖ ὁ προγονικὸς τρόμος καὶ ν’ ἀνοίξει ἡ καρδιά τοῦ χωριότη.

Δὲν εἶναι μονάχα παλαικὴ τρομάρα εἶναι καὶ περιέργεια, ἀπληστία τοῦ Ἑλληνα νὰ μάθῃ νὰ μὴν τοῦ διαφύγει τίποτα, ν’ ἀποχτήσει, νὰ καρπωθεῖ. Εἶναι κ’ ἡ περιέργεια τοῦτη μιὰ ἀλαφρότατη μορφή ληστείας καὶ πειρατείας, ὅπως τὸ φίλημα εἶναι ἀλαφρότατη μορφή ἀνθρωποφιλίας. Ὅταν ὁ Ἑλληνας ἐφάτασε ἐντὸς κορυφῆς τοῦ χρησιμοποίησε δηλαδὴ ὅλα του τὰ ἐλαττώματα καὶ προτερήματα γιὰ πνευματικὴ δημιουργία, ἢ περιέργεια αὐτὴ καὶ τὸ κουτοσμπολιὸ κ’ ἡ ἀνησυχία ἔγιναν σωκρατικὸν διὰλογον καὶ μεταφυσικὴ ἀναζήτησι ἀπὸ πού καὶ γιὰ πού καὶ γιὰτὶ...

Ὅταν τέλειωνε τὸ ταξίδι καὶ περίμενα ἐντὸς σταθμοῦ τοῦ Ἄργους, κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες λεῦκες τὸ τραῖνο, ἕνας νέος μὲ τουριστικὴ στολὴ ἀπόθεσε τὸ σακκιδίον του ἐντὸς παγκάκι ὅπου κάθουμουν κ’ ἔπιεσε κουβέντα. Ἐγραφε τραγούδια ὑπερρεαλιστικὰ, εἶχε γυρίσει ἐντὸς Ἑυρώπῃ καὶ τώρα πιάστηκε ἐντὸς φάκα καὶ πήρε τὸ σακκιδίον του, τὸ κοντὸ παντελονάκι του καὶ τὸ ραβδί του καὶ περιεργάζετο τὴν ἙΛΣΥΝΕΧΕΙΑ: Εἰς τὴν 4ην σελ.

HERMAN LANTON

Η ΝΕΚΡΑΝΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΟΥ ΛΩΠΟΔΥΤΗ-ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα

2ον τόμος: ΤΑΙΣΟΥ ΑΥΛΩΝΙΤΗ

Ὁ Σούμερ τὸν κύτταξε λίγες στιγμὲς μ’ ἀδιαφορία καὶ ξαφνικὰ, τινάχθηκε ὀρθὸς σάμπως νὰ τὸν εἶχεν ἐκτινάξει κάποιον δυνατὸ ἐλάτηριον.

—Μά... Μά... Μάρτεν! Σὺ!... Ὁ Μάρτεν Ντάλ!... Ὁνειρεύομαι!...

Κ’ ἀκράτητος ἔτρεξε μ’ ἀγκαλιάσει τὸν παλιὸ του φίλον ἀριστοκράτη πού εἶχε χρόνια καὶ χρόνια νὰ τὸν δῆ καὶ πού τὸν νόμιζε πιά πεθαμένον, θῦμα κάποιου βομβαρδισμοῦ.

—Σὺ! Ζωντανός!

—Ὅπως βλέπεις...

—Κ’ ἐγὼ πού σὲ εἶχα γιὰ πεθαμένον!

—Δὲν ἔπεφτες ἔξω. Πεθαμένος ἦμουνα καὶ μόλις πρὸ τριῶν ἑβδομάδων ἀναστήθηκα! Βλέπεις τί φίλος εἶμαι; Μόλις νεκραναστήθηκα ἤλθα νὰ γιορτάσω μαζί σου τὴν νεκρανάστασί μου.

—Πεθαμένος... νεκρανάστασις... δὲν καταλαβαίνω...

—Τί πεθαμένος καὶ τί στρατοπλεγμένος σὲ γερμανικὸν στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Τὸ ἴδιον δὲν εἶναι;

—Εἶχες πέσει ἐντὸς χέρια τῶν Γερμανῶν; Πῶς αὐτό; Πού;

—Στὸ Βερολίνο.

—Μὴ μὲ τρελλάνης Μάρτεν! Στὸ Βερολίνο! Καὶ γλύττωσες;

Κανὸν ὁ Χίτλερ καὶ ὁ Τσώρτσιλ! Οἱ περιορισμοί, οἱ στερήσεις...

—Κολυμπᾷς μέσα ἐντὸς ροῦχας σου κακόμοιρε φίλε! Μὴ σκοτίζεσαι γι’ αὐτό. Τώρα πού ἦλθα θὰ ξεαναφουσκώσης.

—Σὺ εἶσαι ὁ ἴδιος.

—Ἐγὼ δὲν εἶχα λίπη γιὰ νὰ τὰ χάσω. Ἄλλο ἀπὸ τὴ ζωὴ μου δὲν κινδύνευα νὰ χάσω.

—Τί νὰ σοῦ πῶ Μάρτεν! Ὅα μὲ πιστέψης πῶς ἔκλαμα ὅταν εἶδα τὴν ἑπαυλί σου γκρεμισμένη ἀπὸ μιὰ ὀβίδα; Νόμιζα πῶς μὲ τὴν ἑπαυλί σου πῆγες καὶ αὐ!

—Ὅταν γκρεμίστηκε ἡ ἑπαυλίς μου ἐγὼ βρισκόμουν ἐντὸς στρατόπεδο συγκεντρώσεως.

—Καὶ ὁ Μπίλκιγκ; Τί ἀπόγινε ὁ φίλος μου ὁ Μπίλκιγκ;

—Πού νὰ στὰ λέω! Ἀπὸ τὴν ἑπαυλί μου μόνο αὐτὸς σώθηκε!

—Βρισκόταν μέσα ἐντὸς ἑπαυλὶ καὶ σώθηκε.

—Ναί! Καὶ μόνο αὐτὸς δὲν πίστεψε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή πῶς χάθηκε γιὰ πάντα! Μόνο αὐτὸς περίμενε νὰ μὲ ξεαναδῆ ζωντανόν. Πού νὰ στὰ λέω! Ἐχει κάνει προόδους ἐντὸς μαγειρικῆς! Ὅα κρίνης καὶ μόνος σου τὸ μεσημέρι. Τοῦ εἶπα πῶς θὰ φάμε μαζί, γέλασαν καὶ τ’ αὐτιά του καὶ θὰ βάλῃ τὰ δυνατὰ του!

—Ὅστε... θὰ φάμε μαζί;

—Ναί. Ὅχι ἐντὸς βίλλας μου βέβαια, ἀφοῦ τὴν γκρέμισαν οἱ βόμβες. Σ’ ἕνα διαμερισμάτι πού νοίκιασα. Τὴν ἄλλη βδομάδα θ’ ἀρχίσῃ κ’ ἡ νεκρανάστασις τῆς βίλλας μου.